

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет філософський
Кафедра психології

Затверджено

На засіданні кафедри психології
філософського факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 31 серпня 2021 р.)

Завідувач кафедри

проф. Грабовська С.Л.

Силабус з навчальної дисципліни
«Арт-методи у роботі психолога»,
що викладається в межах ОПП «Психологія»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів зі
спеціальності 053 «Психологія»
2021 рік вступу

Львів 2021

Назва курсу	Арт-методи в роботі психолога
Адреса викладання курсу	м. Львів, вул. Коперника, 3. Посилання на заняття в Zoom: https://us02web.zoom.us/j/83654359179
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Філософський факультет Кафедра психології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	05 Соціальні та поведінкові науки 053 Психологія
Викладачі курсу	Левус Надія Ігорівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології
Контактна інформація викладачів	elpis.lwiw@gmail.com nadiya.levus@lnu.edu.ua
Консультації по курсу відбуваються	Щосереди, 10:00-11:00 год. (Посилання на консультації в Zoom: https://us02web.zoom.us/j/84682220933). Також можливі он-лайн консультації через Skype, Moodle, Viber або подібні ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача.
Сторінка курсу	https://filos.lnu.edu.ua/academics/bachelor/spetsialnist-psykholohiia-053
Інформація про курс	Навчальна дисципліна «Арт-методи в роботі психолога» займає одне з центральних місць в структурі підготовки професійних психологів. Програма містить загальні теми для ознайомлення зі специфікою застосування арт-технік. Спеціальні теми програми розкривають методи використання різноманітних матеріалів, які в арт-корекційній роботі відіграють роль виражальних засобів. Наступне коло спеціальних тем стосується використання арт-технік в роботі з особистісними, мотиваційними та соціальними проблемами клієнтів. І завершують тематичний перелік питання щодо поєднання образотворчої роботи з іншими формами творчого самовияву.
Коротка анотація курсу	Дисципліна «Арт-методи в роботі психолога» є вибірковою зі спеціальності 053 Психологія для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, яка викладається в VI семестрі (4 аудиторні години в тиждень) в обсязі 6 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	Метою вивчення вибіркової дисципліни «Арт-методи в роботі психолога» є ознайомити студентів з ключовими питаннями арт-терапії, формуванням та виявленням творчих здібностей людини на різних етапах її шляху до особистісної зрілості. Це допоможе їм краще зрозуміти психологічні проблеми людини, особливості їх пізнавальної та емоційно-вольової сфери, проблеми формування особистості. Ще одна мета даної дисципліни – ознайомлення студентів із психокорекційною роботою з використанням арт-технік, яка в більшості випадків викликає в людей позитивні емоції, допомагає подолати апатію і безініціативність, сформуванню більш активну життєву позицію. Даний курс дає також студентові можливість набути перші навички у дослідницькій та консультативній роботі з використанням творчих та арт-терапевтичних методів. Завдання вибіркової дисципліни «Арт-методи в роботі психолога»: – Проаналізувати методологічні та теоретичні проблеми арт-терапії.

	<ul style="list-style-type: none"> – Виокремити особливості особистості митця. – Скласти характеристику творчої особистості. – Дослідити життєвий шлях митця та його становлення. – Проаналізувати умови виникнення та етапи протікання творчого процесу. – Провести психологічний аналіз змісту творів мистецтва. – Оволодіти базовими поняттями психокорекції за допомогою арт-технік, освоїти різні психотехнічні прийоми, що базуються на творчому самовияві, мобілізації творчого потенціалу людини, внутрішніх механізмів саморегуляції і зміцнення. – Розглянути застосування мистецьких засобів у практичній психології та психотерапевтичній роботі.
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p>Основна література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Копытин А. И. Системная арт-терапия / А. И. Копытин. – СПб. : Питер, 2001. – 234 с. 2. Копытин А. И. Теория и практика арт-терапии / А. И. Копытин. – СПб. : Питер, 2002. – 368 с. 3. Лебедева Л. Д. Практика арт-терапии : подходы, диагностика, система занятий / Л. Д. Лебедева. – СПб. : Речь, 2005. – 256 с. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. – СПб. : Питер, 2000. – 465 с. – (Серия „Практикум по психологии”). 4. Никитин В. Н. Арт-терапия : учебное пособие. Москва : Когито-Центр, 2014. 327 с. 5. Практическая арт-терапия : лечение, реабилитация, тренинг. – М. : Когито-Центр, 2008. – 288 с. <p>Додаткова література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Арт-терапия / Сост. и общ. ред. А. И. Копытина. – СПб. : Питер, 2001. – 320 с. – (Серия „Хрестоматия по психологии”). 2. Арт-терапия : новые горизонты / Под. ред. А. И. Копытина. – М. : Когито-Центр, 2006. – 336 с. 3. Арт-терапия в эпоху постмодерна / Под ред. А. И. Копытина. – СПб. : Речь, 2002. – 224 с. 4. Бетенски М. Что ты видишь? Новые методы арт-терапии / М. Бетенски ; пер. с англ. М. Злотник. – М. : ЭКСМО-Пресс, 2002. – 256 с. : ил. – (Серия „Ступени психотерапии”). 5. Будза А. Арт-терапия. Йога внутреннего художника. Санкт-Петербург : Северо-Запад ; Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. 317, [2] с. 6. Вавернице И., Кревица Э., Упмале А. и др. Искусствотерапия / под ред. К. Мартинсонепер ; пер. с латыш. А. Карповой. Санкт-Петербург : Речь, 2014. 351 с. 7. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д., Грабенко Т. М. Практикум по креативной терапии. Санкт-Петербург : Речь, 2001. 390 с. 8. Киселева М. В. Загадка арт-терапии, или Пробуждение внутреннего ребенка. Санкт-Петербург ; Москва : Речь, 2019. 77, [3] с. 9. Кокоренко В. Л. Арт-технологии в подготовке специалистов помогающих профессий / В. Л. Кокоренко. – СПб. : Речь, 2005. – 101 с.

	<p>10. Копытин А. И. Психодиагностика в арт-терапии. Санкт-Петербург : Речь, 2014. 284 с.</p> <p>11. Копытин А. И. Руководство по групповой арт-терапии / А. И. Копытин. – СПб. : Речь, 2003. – 320 с.</p> <p>12. Копытин А. И. Руководство по детско-подростковой и семейной арт-терапии / А. И. Копытин, Е. Е. Свистовская. – СПб. : Речь, 2010. – 250 с.</p> <p>13. Копытин А. И. Техники аналитической арт-терапии : исцеляющие путешествия / А. И. Копытин, Б. Корт. – СПб. : Речь. – 144 с.</p> <p>14. Лебедева Л. Д., Никонорова Ю. В., Тараканова Н. А. Энциклопедия признаков и интерпретаций в проективном рисовании и арт-терапии. Санкт-Петербург : Речь, 2006. 332 с.</p> <p>15. Никитин В., Цанев П. Образ и сознание в арт-терапии. Изд. 2-е, испр. и доп. Москва : Когито-Центр, 2018. 268 с.</p> <p>16. Новикова К. В. Теория и практика арт-терапии : учебное пособие. Хабаровск : Издательство ТОГУ, 2016. 275 с.</p> <p>17. Платонова О. В., Жвитиашвили Н. Ю. Арттерапия в художественном музее : Учеб. пособие для гуманитар.-худож. вузов. Санкт-Петербург : СпецЛит, 2000. 143 с.</p> <p>18. Практикум по арт-терапии / под ред. А. И. Копытина. Санкт-Петербург : Питер, 2000. 443 с.</p> <p>19. Терапия искусствами: интермодальный подход = Expressive arts therapy : сборник статей / под ред. Е. В. Буренковой, В. В. Сидоровой. Пенза : Соколов А. Ю., 2017. 134 с.</p> <p>20. Ферс Г. М. Тайный мир рисунка. Санкт-Петербург : Европейский дом, 2000. 165 с.</p> <p>21. Штейнхардт Л. Юнгианская песочная психотерапия. Санкт-Петербург : Питер, 2001.</p> <p>22. Яценко Т. С. Психологічні основи групової психокорекції. Київ : Либідь, 1996.</p>
Тривалість курсу	180 год.
Обсяг курсу	48 годин аудиторних занять (з них 0 годин лекцій, 48 годин практичних занять) та 132 години самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	<p>Загальні та спеціальні компетентності:</p> <p>ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК8. Навички ефективної міжособової взаємодії.</p> <p>ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку.</p> <p>СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.</p> <p>СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.</p> <p>СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.</p> <p>СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.</p>

	<p>СК8. Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).</p> <p>СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту спільноти.</p> <p>СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.</p> <p>СК13. Здатність застосовувати уміння та навички для вирішення психологічних проблем, які виникають у кризових ситуаціях та ситуаціях з високим рівнем ризику і невизначеності (воєнний конфлікт, пандемія тощо).</p> <p>Програмні результати:</p> <p>ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.</p> <p>ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.</p> <p>ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.</p> <p>ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.</p> <p>ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.</p> <p>ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.</p> <p>ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.</p> <p>ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів тощо, відповідно до вимог замовника.</p> <p>ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.</p> <p>ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.</p>
Ключові слова	Арт-терапія, музична терапія, пісочна терапія, драматерапія, креативність, натхнення, інсайт, інтуїція, оригінальність, катарсис, художнє сприймання.
Формат курсу	Очний.
	Проведення лекцій, презентацій, дискусій, практичних робіт та консультацій для кращого розуміння тем.
Теми	СХЕМА КУРСУ подана нижче.
Підсумковий контроль, форма	Поточний контроль: модульні тести, письмове та усне опитування, перевірка самостійної роботи студентів, перевірка практичних робіт; підсумковий контроль: залік в кінці VI семестру.
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з таких

	дисциплін: «Вікова психологія», «Загальна психологія», «Психологія особистості», «Соціальна психологія», «Психодіагностика», достатніх для сприйняття категоріального апарату психології особистості митця, творчого процесу, впливу творів мистецтва на особистість, психодіагностики та психологічного консультування із використанням мистецьких засобів.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекції, дискусії, обговорення, практичні психотренінгові вправи в індивідуальній, парній та груповій роботі.
Необхідне обладнання	Мультимедійний проектор. Застосунки: Microsoft PowerPoint, Microsoft Player, Moodle.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Аудиторна робота: 20% семестрової оцінки; максимальна кількість 20 балів. Сюди входить оцінка за практичні заняття. <ul style="list-style-type: none"> – Практичні заняття. За одне практичне заняття студент може максимально отримати 2 бали. Впродовж семестру заплановано 10 практичних занять. Максимальна оцінка 20 балів. • Самостійна робота: 40% семестрової оцінки; максимальна кількість 40 балів. Сюди входить оцінка за реферування наукової літератури та написання по ній есе (10 балів – 10% семестрової оцінки), а також оцінка за практичну роботу (30 балів – 30% семестрової оцінки). <ul style="list-style-type: none"> – Реферування наукової літератури та написання по ній есе. До кожної навчальної теми пропонуються рекомендовані статті. До кожної теми студенти самостійно обирають з рекомендованих три статті, які письмово опрацюють та інтегрально описують в одному есе. При оцінюванні особлива увага звертається на самостійність викладу думки. балів Максимальна оцінка 10 балів. – Практична робота стосується проведення, оформлення, опрацювання та інтерпретації тесту „Дім – Дерево – Людина” та „Тесту емоційних станів” Г. Айзенка. Ці дві методики необхідно провести з трьома досліджуваними різного віку: підліткового, юнацького та ранньої дорослості. При оцінюванні особлива увага звертається на вміння інтегрованої інтерпретації результатів, оформлення належних висновків та надання рекомендацій. Максимальна оцінка 30 балів (обстеження трьох досліджуваних: 3 x 10 балів). • Контрольні заміри (модулі): 40% семестрової оцінки; максимальна кількість 40 балів (по 20 балів за 20 тестових контрольних питань, кожне з яких оцінюється в 1 бал, в кінці кожного змістовного модуля). • Залік: виставляється на основі самостійної та аудиторної роботи студентів. Підсумкова максимальна кількість балів 100. <p>Письмові роботи: Очікується, що студенти виконають декілька видів письмових робіт (реферування наукової літератури, практична робота). Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їх</p>

	<p>оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.</p> <p>Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.</p> <p>Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали набрані на поточному тестуванні, самостійній роботі та бали підсумкового тестування. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
<p>Питання до екзамену</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття арт-терапії в психологічній науці. 2. Використання образотворчого мистецтва з психодіагностичною, психокорекційною та психотерапевтичною метою. 3. Історія розвитку арт-технік. 4. Етапи виникнення і формування арт-терапії. 5. Розвиток теоретичної бази арт-терапії через синтез різних психотерапевтичних течій. 6. Переваги арт-технік в порівнянні з вербальними формами психокорекційної роботи. 7. Класифікація форм і методів арт-терапії. 8. Особливості комплектування арт-терапевтичної групи. 9. Структура арт-терапевтичних занять. 10. Тематичні особливості арт-терапевтичних занять. 11. Склад арт-терапевтичної групи і тип клієнтів. Форма роботи залежно від кількості осіб. 12. Комбінація арт-терапії з іншими психотерапевтичними техніками. 13. Матеріали, які використовуються в арт-терапії. 14. Образотворчі арт-терапевтичні методи. 15. Основні фактори психотерапевтичного впливу в арт-терапії. 16. Фактор художньої експресії. 17. Етапи змін у експресивній поведінці клієнта. 18. Психотерапевтичний вплив художньої експресії у світлі різних

- психотерапевтичних підходів.
19. Теорія об'єктних стосунків у арт-терапії.
 20. Фактор психотерапевтичних стосунків у арт-терапії.
 21. Функції арт-терапевта в ході роботи з клієнтом.
 22. Фактори, що впливають на психотерапевтичні стосунки.
 23. Поняття переносу і контрпереносу при застосуванні арт-технік.
 24. Етичні питання в арт-терапії.
 25. Фактор інтерпретації і вербального зворотного зв'язку в арт-терапії.
 26. Психоаналіз і аналітична психологія в інтерпретації символіки, що використовується в арт-терапії.
 27. Постановка запитань при обговоренні арт-творів. Можливі помилки при обговоренні та інтерпретації.
 28. Підготовчий етап в роботі з арт-техніками.
 29. Покази застосування арт-технік.
 30. Особливості укладання психотерапевтичного контракту в арт-терапії.
 31. Особливості етапу формування психокорекційних стосунків і початку творчої діяльності.
 32. Визначення необхідного рівня директивності та емоційної підтримки в ході арт-терапевтичної роботи.
 33. Способи залучення клієнта до арт-терапевтичної роботи у випадку труднощів.
 34. Прийоми обмеження клієнта в ході арт-терапевтичної роботи.
 35. Особливості етапу зміцнення і розвитку психокорекційних стосунків і продуктивної творчої діяльності.
 36. Прийоми арт-терапевтичної роботи з клієнтом: обговорення, спрямовані на смислоутворення інтервенції, супровід.
 37. Основні зміни у стані і поведінці клієнта на етапі продуктивної творчої діяльності.
 38. Завершальний етап (термінація) в роботі з арт-техніками.
 39. Обговорення з клієнтами цілей, характеру і умов роботи із застосуванням арт-технік.
 40. Види ставлення клієнтів до своїх робіт.
 41. Покази арт-терапії для індивідуальної роботи з різними групами клієнтів.
 42. Темп роботи в ході індивідуальної арт-терапії.
 43. Методи, що сприяють осмисленню творів клієнтом.
 44. Види індивідуальної психокорекційної роботи.
 45. „Неконструктивна” поведінка клієнта в ході арт-терапевтичного процесу.
 46. Особливості групових арт-технік.
 47. Переваги групової арт-терапії.
 48. Основні відмінності групової арт-терапії від індивідуальної.
 49. Внутрішньогрупові комунікативні процеси і стосунки в арт-терапевтичній групі.
 50. Внутрішньоособистісний підхід до ролі міжособистісних стосунків в арт-терапевтичній групі.

51. Міжособистісний підхід до ролі міжособистісних стосунків в арт-терапевтичній групі.
52. Інтегративний підхід до ролі міжособистісних стосунків в арт-терапевтичній групі.
53. Рівні стосунків у арт-терапевтичній групі.
54. Системна модель для оцінки внутрішньогрупових комунікативних процесів і стосунків в арт-терапевтичній групі.
55. Етапи групової роботи із застосуванням арт-технік.
56. Вступний етап роботи арт-терапевтичної групи.
57. Етап образотворчої роботи в групі.
58. Етап обговорення і завершення заняття в арт-терапевтичній групі.
59. Вибір теми для роботи в групі та її подальша розробка за допомогою образотворчих прийомів.
60. Техніки обговорення в арт-терапевтичній групі.
61. Вільні групові асоціації як техніка обговорення в арт-терапевтичній групі.
62. „Вільно плаваюче обговорення” як техніка обговорення в арт-терапевтичній групі.
63. Вільний художній опис як техніка обговорення в арт-терапевтичній групі.
64. Ефекти, пов’язані з груповим обговоренням.
65. Форми групової роботи із застосуванням арт-технік.
66. Студійна відкрита група в арт-терапії.
67. Динамічна (аналітична) закрита група в арт-терапії.
68. Тематична група в арт-терапії.
69. Покази до залучення клієнта в арт-терапевтичну групу.
70. Інтервенції для утримання поведінки клієнта в межах психотерапевтичного простору під час роботи в групі.
71. Арт-терапевтична робота в клініці.
72. Педагогічний напрямок в арт-терапії.
73. Особливості інтерпретації дитячих творів.
74. Специфіка психокорекційних стосунків в роботі з дітьми.
75. Особливості використання різних матеріалів в арт-терапевтичній роботі з дітьми.
76. Арт-техніки в роботі з дітьми, що мають порушення поведінки та емоційні розлади.
77. Діагностичні критерії наявності емоційних розладів.
78. Арт-техніки в роботі з дітьми, що відстають у розвитку та нездатні до навчання.
79. Ознаки перцептивно-моторних порушень в ході арт-терапевтичної роботи.
80. Стадії розвитку дитячого малюнка.
81. Віковий розвиток зображення людини.
82. Арт-техніки в роботі з дітьми, що мають фізичні вади.
83. Специфіка роботи з дітьми, що мають порушення слуху.
84. Специфіка роботи з дітьми, що мають порушення зору.
85. Специфіка роботи з дітьми, що мають органічні ураження мозку.
86. Арт-техніки в формуванні ідентичності підлітка.

87. Мета арт-терапії з підлітками.
88. Робота над образом „Я” підлітків.
89. Робота із придушеними почуттями підлітків.
90. Формування життєвої перспективи у підлітків.
91. Очікувані позитивні наслідки арт-терапії для підлітків.
92. Арт-терапевтична робота з сім'ями.
93. Принципи використання психомалюнків в арт-терапії.
94. Функції психомалюнків в арт-терапевтичній роботі.
95. Принципи застосування малюнка у психодіагностиці.
96. Аналіз символіки в арт-терапії.
97. Способи інтерпретації психомалюнків в психодіагностиці.
98. Класичні діагностичні психомалюнкові засоби.
99. Види малюнків (за Г. Рідом).
100. Кольорова карта для арт-терапії (за Л. Штейнхард).
101. Інтерпретація ліній (за Л. Штейнхард).
102. Принципи інтерпретації малюнка (за Г. М. Ферсом).
103. Розташування зображення на листку, теорія поділу поля (за І. Жолле).
104. Індивідуальні та групові форми використання психомалюнків у психокорекції.
105. Специфіка використання психомалюнків в роботі з дітьми.
106. Ігрові форми арт-терапевтичної роботи з психомалюнком.
107. Використання малюнку для визначення розумового розвитку дитини.
108. Принципи пісочної терапії.
109. Визначення поняття і специфіка пісочної терапії.
110. Історія пісочної терапії.
111. Подання інструкції при роботі з піском.
112. Теми, що пропонуються для пісочної терапії.
113. Обладнання для роботи з піском.
114. Піднос для пісочної терапії: форма, колір, розміри.
115. Матеріали для пісочної терапії: пісок, вода, предмети пісочниці.
116. Типи предметів, які використовуються в пісочній арт-терапії.
117. Проективна психодіагностика в пісочниці (індивідуальна та групова форми).
118. Карти пісочної арт-терапії.
119. Символіка відбитків на піску та форм з піску.
120. Способи збору психодіагностичної інформації в індивідуальній роботі з піском.
121. Основні психодіагностичні „мішені” в груповій роботі з піском.
122. Психокорекція в пісочниці (індивідуальна та групова форми).
123. Покази до застосування індивідуальної та групової пісочної арт-терапії.
124. Прийоми обговорення в пісочній терапії.
125. Основні способи гри з піском і водою.
126. Психопрофілактика, розвиток і навчання в пісочниці.
127. Ігри з піском на розвиток тактильно-кінестетичної чутливості і дрібної моторики рук.

	<p>128. Ігри з піском на розвиток фонематичного слуху, корекцію звуковимови, навчання читанню і письму.</p> <p>129. Пізнавальні ігри з піском: географічні, фантастичні, історичні.</p> <p>130. Принципи роботи з глиною.</p> <p>131. Енергетичний аспект, аспекти екстеріоризації, самоутвердження, самовдосконалення під час роботи з глиною.</p> <p>132. Покази до роботи з глиною.</p> <p>133. Принципи ліплення під час роботи з глиною.</p> <p>134. Психотерапевтична робота з глиною для підвищення самооцінки.</p> <p>135. Стадії роботи з глиною.</p> <p>136. Особливості етапу ознайомлення з глиною.</p> <p>137. Підготовчі етапи у технології ліплення із використанням глини.</p> <p>138. Навчання прийомам роботи з глиною.</p> <p>139. Види вправ з глиною.</p> <p>140. Виготовлення фігур та предметів з глини.</p> <p>141. Групова композиція на вказану тематику під час арт-терапевтичної роботи з глиною.</p> <p>142. Арт-техніки роботи з природними та синтетичними матеріалами.</p> <p>143. Мета застосування природних та синтетичних матеріалів в арт-терапії.</p> <p>144. Види природних та синтетичних матеріалів, які використовуються в арт-терапії.</p> <p>145. Арт-терапевтична робота з тканиною.</p> <p>146. Арт-терапевтична робота зі шнурівками. Покази до застосування. Специфіка проведення та обговорення.</p> <p>147. Арт-терапевтична робота із застосуванням сірників, особливості створення об'ємних і плоских фігур.</p> <p>148. Створення колажів у арт-терапевтичній роботі.</p> <p>149. Арт-терапевтичні вправи у парній роботі.</p> <p>150. Арт-терапевтичні вправи для групової роботи.</p> <p>151. Використання арт-технік у психокорекційній роботі з сім'ями.</p> <p>152. Використання арт-технік в практиці казкотерапії.</p>
Опитування	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу: https://forms.gle/A93HkKL7rnFupkoC8</p>

СХЕМА КУРСУ

Тиж. / дата / год.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)* *лекція, самостійна, дискусія, групова робота	Література. *** Ресурси в інтернеті	Завдання, год	Термін виконання
МОДУЛЬ I					
1 тиждень / 4 год	<p style="text-align: center;">Тема 1.</p> <p style="text-align: center;">Арт-техніки: вихідні поняття</p> <p>1. Поняття арт-технік в психологічній науці. Розуміння арт-терапії у різних психотерапевтичних напрямках. Використання образотворчого мистецтва з психодіагностичною, психокорекційною та психотерапевтичною метою.</p> <p>2. Історія розвитку арт-технік. Етапи виникнення і формування арт-терапії. Розвиток теоретичної бази арт-терапії через синтез різних психотерапевтичних течій.</p> <p>3. Переваги арт-технік в порівнянні з вербальними формами психокорекційної роботи. Відсутність обмежень у використанні арт-технік. Застосування мови символів. Мобілізація творчого потенціалу людини.</p> <p>4. Класифікація форм і методів арт-терапії. Особливості комплектування групи. Структура арт-терапевтичних занять. Тематичні особливості занять. Склад групи і тип клієнтів. Форма роботи залежно від кількості осіб. Комбінація арт-терапії з іншими психотерапевтичними техніками. Матеріали, які використовуються в арт-терапії. Образотворчі арт-терапевтичні методи.</p> <p>5. Вправи з кольорами. Інтерпретація кольорів в арт-терапії. Вправа „Стан – колір, зміна”. Спонтанне малювання. Вправа „Каракулі”.</p>	практичне заняття	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Зинкевич-Евстигнеева Т. Д.</i> Практикум по креативной терапии / Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева, Т. М. Грабенко. – СПб. : Речь, 2001. – С. 151–153, 154–156. 2. <i>Копытин А. И.</i> Системная арт-терапия / А. И. Копытин. – СПб. : Питер, 2001. – С. 5–21. 3. <i>Медведева Е. А.</i> Краткий исторический обзор применения разных видов искусства в лечении и коррекции / Е. А. Медведева, И. Ю. Левченко, Л. Н. Комиссарова, Т. А. Добровольская // Арт-педагогика и арт-терапия в специальном образовании. – М. : Academia, 2001. – С. 7–18. 4. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. – СПб. : Питер, 2000. – С. 7–19, 65–98, 423–425. 5. <i>Теслюк П. В.</i> Проблемы символической репрезентации психики субъекта / П. В. Теслюк // Практична психологія та соціальна робота. – 1999. – № 6. – С. 17–20. 6. <i>Ферс Г. М.</i> Тайный мир рисунка. – СПб. : Европейский дом, 2000. – С. 121–123 (інтерпретація кольорів), 134 – 136 (аналіз квадрантів: розташування на листку). 7. <i>Шоттенлоэр Г.</i> Рисунок и образ в гештальттерапии. – СПб. : Изд-во Пирожкова, 2001. – С. 66–78 (спонтанне малювання). 	підготовка до практичного заняття, опрацювання рекомендованих статей / 11 год.	1 тиждень

<p>2 тиждень / 4 год</p>	<p>Тема 2. Основні фактори психокорекційного впливу при використанні арт-технік 1. Фактор художньої експресії. Етапи змін у експресивній поведінці клієнта. Психотерапевтичний вплив художньої експресії у світлі різних психотерапевтичних підходів. Теорія об'єктних стосунків. 2. Фактор психотерапевтичних стосунків. Функції арт-терапевта. Фактори, що впливають на психотерапевтичні стосунки. Поняття переносу і контрпереносу при застосуванні арт-технік. Етичні питання. 3. Фактор інтерпретації і вербального зворотного зв'язку. Психоаналіз і аналітична психологія в інтерпретації символіки арт-технік. Постановка запитань при обговоренні творів. Можливі помилки при обговоренні та інтерпретації. 4. Малювання способом відбитків. Вправа „Чорнильні плями і метелики”. Вправа „Відбитки”. Малювання „Чарівними фарбами”.</p>	<p>практичне заняття</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Копытин А. И.</i> Системная арт-терапия / А. И. Копытин. – СПб. : Питер, 2001. – С. 22–54. 2. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. – СПб. : Питер, 2000. – С. 7–19. 3. <i>Лебедева Л. Д.</i> Практика арт-терапии : подходы, диагностика, система занятий / Л. Д. Лебедева. – СПб. : Речь, 2005. – С. 65–72. 4. <i>Постальчук О.</i> Психотерапевтическая роль манипуляций с изобразительными материалами при работе с детьми, имеющими нарушения в развитии / О. Постальчук // Арт-терапия : новые горизонты / Под ред. А. И. Копытина. – М. : Когито-Центр, 2006. – С. 142–159. 	<p>підготовка до практичного заняття, опрацювання рекомендованих статей / 11 год.</p>	<p>2 тиждень</p>
<p>3 тиждень / 4 год</p>	<p>Тема 3. Арт-техніки: особливості психокорекційного процесу 1. Підготовчий етап в роботі з арт-техніками. Структура підготовчого етапу. Покази застосування арт-технік. Психотерапевтичний контракт. 2. Етап формування системи психокорекційних стосунків і початку творчої діяльності. Визначення необхідного рівня директивності та емоційної підтримки. Способи залучення клієнта до арт-терапевтичної роботи у випадку труднощів. Прийоми обмеження клієнта. 3. Етап зміцнення і розвитку психокорекційних відносин і продуктивної творчої діяльності. Прийоми роботи: обговорення, спрямовані на смислоутворення інтервенції, супровід. Основні зміни у стані і поведінці клієнта на цьому етапі. 4. Завершальний етап (термінація) в роботі з арт-техніками. Запланована і вимушена термінація. Види ставлення клієнтів до своїх робіт. Випадки деструктивних проявів зі спробами клієнта знищити роботи. 5. Дослідження психокорекційного процесу у вправі „Моя маска”. Підготовчий етап. Налаштування на</p>	<p>лекція</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Лебедева Л. Д.</i> Практика арт-терапии : подходы, диагностика, система занятий / Л. Д. Лебедева. – СПб. : Речь, 2005. – С. 65–72 (Глава „Пространство арт-терапевтического процесса”), 73–104 (Глава „Модель арт-терапевтической сессии (занятия)”). 2. <i>Копытин А. И.</i> Многообразие форм арт-терапевтической работы / А. И. Копытин // Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. – СПб. : Питер, 2000. – С. 21–27. 3. <i>Копытин А. И.</i> Психодинамический подход и арт-терапия / А. И. Копытин // Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. – СПб. : Питер, 2000. – С. 65–98. 4. <i>Копытин А. И.</i> Системная арт-терапия / А. И. Копытин. – СПб. : Питер, 2001. – С. 11–92. 5. <i>Лебедева Л. Д.</i> Практика арт-терапии : подходы, диагностика, система 	<p>підготовка до практичного заняття, опрацювання рекомендованих статей / 11 год.</p>	<p>3 тиждень</p>

	роботу. Робота з особистими уявленнями про себе та свій ідеал. Образотворча робота над створенням двох масок: „Я-реального” і „Я-ідеального” (інший варіант: „Я, яким мене бачать інші” і „Я, який я насправді”). Завершальний етап роботи. Обговорення створеного в групі.		занятий / Л. Д. Лебедева. – СПб. : Речь, 2005. – С. 161–180 (Глава „Рисуем маски”). 6. Шоттенлоэр Г. Рисунок и образ в гештальттерапии / Г. Шоттенлоэр. – СПб. : Изд-во Пирожкова, 2001. – С. 140–148 (Глава „Игры с масками”).		
4 тиждень / 4 год	<p style="text-align: center;">Тема 4.</p> <p style="text-align: center;">Індивідуальні арт-техніки</p> <p>1. Покази арт-технік для індивідуальної роботи з різними групами клієнтів. Неглибока психічна патологія. Труднощі у вербалізації своїх почуттів і думок. Клієнти, які не підлягають вербальній психотерапії. Арт-терапія із клієнтами, що мають психічні розлади.</p> <p>2. Обговорення з клієнтами цілей, характеру і умов роботи із застосуванням арт-технік. Психотерапевтичний контракт. Способи залучення клієнта до арт-терапевтичної роботи у випадку труднощів. Прийоми обмеження клієнта.</p> <p>3. Протікання індивідуального арт-терапевтичного процесу. Темп роботи в ході арт-терапії. Методи, що сприяють осмисленню творів. Особливості поведінки арт-терапевта в ході роботи з клієнтом. „Неконструктивна” поведінка клієнта в ході арт-терапевтичного процесу.</p> <p>4. Види індивідуальної психокорекційної роботи. Прийоми роботи: обговорення, спрямовані на смислоутворення інтервенції, психотерапевтичний супровід.</p> <p>5. Індивідуальні арт-техніки у вправі „Шафа”. Підготовчий етап роботи: Робота над соціальними ролями: завдання для учасників групи написати 20 своїх „Я”, використовуючи запитання. Підготовка до малювання: обговорення різних видів реальних шаф та їх вигляду. Основний етап роботи: Створення фантастичного образу шафи, яка найбільше підходить автору. Розташування перерахованих вище ролей на малюнку шафи. Етап обговорення: Аналізуються спосіб і стиль малювання. Обговорення соціальних ролей. Проводиться обговорення того, що є „позитивними сторонами” шафи, і які „побажання” їй можна було б надати (що вдосконалити).</p>	лекція	<p>1. Аллан Д. Ландшафт детской души. Психоаналитическое консультирование в школах и клиниках / Д. Аллан ; под общ. ред. В. В. Зеленского. – СПб. – Мн. : ЗАО „Диалог” – ИП „Лотаць”, 1997. – 256 с.</p> <p>2. Копытин А. И. Многообразие форм арт-терапевтической работы / А. И. Копытин // Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. – СПб. : Питер, 2000. – С. 21–27.</p> <p>3. Копытин А. И. Психодинамический подход и арт-терапия / А. И. Копытин // Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. – СПб. : Питер, 2000. – С. 65–98.</p> <p>4. Копытин А. И. Техники аналитической арт-терапии : исцеляющие путешествия / А. И. Копытин, Б. Корт. – СПб. : Речь. – С. 97–106 (Глава 9 „Арт-терапевтическая работа с объектами”).</p> <p>5. Лебедева Л. Д. Практика арт-терапии : подходы, диагностика, система занятий / Л. Д. Лебедева. – СПб. : Речь, 2005. – С. 45–52.</p> <p>6. Яценко Т. С. По той бік символіки психомалюнків / Т. С. Яценко // Практична психологія та соціальна робота. – 1999. – №7. – С. 25–26.</p>	підготовка до практичного заняття, опрацювання рекомендованих статей / 11 год.	4 тиждень

<p>5 тиждень / 4 год</p>	<p>Тема 5. Групові арт-техніки 1. Особливості групових арт-технік. Переваги групової арт-терапії. Основні відмінності групової арт-терапії від індивідуальної арт-терапії. 2. Внутрішньогрупові комунікативні процеси і стосунки в групі, яка працює з арт-техніками. Підходи до ролі міжособистісних стосунків: внутрішньоособистісний, міжособистісний, інтегративний. Рівні стосунків у групі. Робоча системна модель для оцінки внутрішньогрупових комунікативних процесів і стосунків в арт-терапевтичному процесі. 3. Етапи групової роботи із застосуванням арт-технік: вступ і „розігрів”, образотворча робота, обговорення і завершення сесії. Вибір теми та її подальша розробка за допомогою образотворчих прийомів. Спеціальні техніки обговорення: вільні групові асоціації, „вільно плаваюче обговорення”, вільний художній опис. Ефекти, пов’язані з груповим обговоренням. 4. Форми групової роботи із застосуванням арт-технік: студійна відкрита група, динамічна (аналітична) закрита група, тематична група. Особливості і покази. Інтервенції для утримання поведінки клієнта в межах психотерапевтичного простору. 5. Групові арт-техніки у вправі „Дерево”. Обговорення правил. Спільна робота у групі. Етап обговорення: спосіб і стиль малювання, символіка елементів, статус в групі, вміння кооперації.</p>	<p>практичне заняття</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Копытин А. И.</i> Многообразие форм арт-терапевтической работы / А. И. Копытин // Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. – СПб. : Питер, 2000. – С. 28–46. 2. <i>Копытин А. И.</i> Руководство по групповой арт-терапии / А. И. Копытин. – СПб. : Речь, 2003. – С. 39–86, 201–252. 3. <i>Копытин А. И.</i> Системная арт-терапия / А. И. Копытин. – СПб. : Питер, 2001. – С. 98–178. 4. <i>Пролкс Л.</i> Групповая арт-терапия с маленькими детьми и их родителями / Л. Пролкс // Арт-терапия : новые горизонты / Под. ред. А. И. Копытина. – М. : Когито-Центр, 2006. – С. 87–104. 5. <i>Розен М.</i> Исследование группы через ее изобразительную деятельность на основе системного подхода / М. Розен, Э. Мейро // Доступно з: www.psy-trening.com 6. <i>Шоттенлоэр Г.</i> Рисунок и образ в гештальттерапии / Г. Шоттенлоэр. – СПб. : Изд-во Пирожкова, 2001. – С. 153–158 (Глава „Групповая обратная связь и проекция”), 190–201 (Глава „Дерево: от части к целому”). 7. <i>Яценко Т. С.</i> Психологичні основи групової психокорекції / Т. С. Яценко. – К. : Либідь, 1996. – С. 61–82. 	<p>підготовка до практичного заняття, опрацювання рекомендова- них статей / 11 год.</p>	<p>5 тиждень</p>
<p>6 тиждень / 2 год</p>	<p>Тема 6. Застосування арт-терапії в медичних закладах 1. Застосування арт-терапії в психіатричних установах. Види і методики застосування арт-терапії в лікуванні психічних і наркологічних захворювань. 2. Арт-терапія у дитячих відділеннях стаціонарів. Арт-терапія в геріатричних пансіонатах. 3. Арт-терапія у діагностиці внутрішньої картини хвороби. 4. Арт-терапевтичні техніки</p>	<p>практичне заняття</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Арт-терапія як ефективний метод реабілітації пацієнтів із захворюваннями психіки // <i>НейроNEWS</i>. – 2015. – № 10. – С. 6–10. 2. <i>Богута Х. Р.</i> Досвід застосування арт-терапії і умовах психіатричного стаціонару / Х. Р. Богута, О. О. Фільц, Ю. П. Закаль // Форум психіатрії і психотерапії. – Львів, 2000. – Т.2. – С. 42–44. 	<p>підготовка до практичного заняття, опрацювання рекомендова- них статей / 5,5 год.</p>	<p>6 тиждень</p>

	<p>в клініці. Техніка «Монотипія»: вираження емоційних переживань, активізація позитивних емоцій, мобілізація творчого потенціалу. Техніка «Страус»: знайомство зі страхами, формування вміння позбавитися «страусиною» стратегії, пошук конструктивних сторін страху. Колаж «Серце»: актуалізація позитивних емоцій, пошук ресурсу, зменшення психоемоційного напруження, подолання стресу.</p>		<p>3. <i>Зайцев, С. В.</i> Позитивний досвід використання арт-терапевтичної техніки «Зобрази свою хворобу» з метою зміни внутрішньої картини хвороби: я і моя недуга // Фітотерапія. Часопис. – 2014. – № 3. – С. 84–86.</p> <p>4. <i>Захаров, Н. Б.</i> Театр-терапія як метод реабілітації больных шизофренією / Н. Б. Захаров, М. В. Злоказова, А. Г. Соловьев // Медико-соціальна експертиза і реабілітація / Из-во "Медицина". – М. : Медицина, 2015. – № 1. – С. 50–54.</p> <p>5. <i>Каяшева, О. И.</i> Техніки арт-терапії в психологічному консультуванні клієнтів / О. И. Каяшева // Психологія в вузе. – 2014. – № 4. – С. 127–134.</p> <p>6. <i>Копытин, А. И.</i> Некоторые проблемы использования арт-терапии в психиатрии / А. И. Копытин // Журнал неврологии и психиатрии им. С.С. Корсакова. – 2004. – Т. 104 № 5. – С. 77–82.</p> <p>7. <i>Миткевич, В. А.</i> Соціально-психологічна адаптація дітей і підлітків з невротическими розладами з застосуванням творчих методів психотерапії / В. А. Миткевич, А. Г. Соловьев, П. И. Сидоров // Медико-соціальна експертиза і реабілітація. – 2008. – № 4. – С. 6–8.</p>		
<p>6 тиждень</p>	<p>Написання есе за трьома рекомендованими статтями на арт-терапевтичну тематику за МОДУЛЕМ I: Теми 1-6.</p>	<p>есе на самостійне виконання</p>		<p>аналіз та узагальнення трьох реком. статей / 3 год</p>	<p>6 тиждень</p>
<p>6 тиждень / 2 год</p>	<p>Виконання контрольних тестових завдань за МОДУЛЕМ I: Теми 1-6.</p>	<p>контрольні тести</p>		<p>підготовка до контрольних тестів / 2,5 год</p>	<p>6 тиждень</p>

МОДУЛЬ II

<p align="center">7 тиждень / 4 год</p>	<p align="center">Тема 7.</p> <p>Використання арт-технік в роботі з дітьми та підлітками</p> <p>1. Педагогічний напрямок в арт-терапії. Специфіка використання арт-технік в роботі з дітьми. Особливості інтерпретації дитячих творів. Специфіка психокорекційних стосунків. Особливості використання різних матеріалів в арт-терапевтичній роботі з дітьми.</p> <p>2. Арт-техніки в роботі з дітьми, що мають порушення поведінки та емоційні розлади. Діагностичні критерії: відсутність, роз'єднання частин тіла, надмірне штрихування, малюнки без людей.</p> <p>3. Арт-техніки в роботі з дітьми, що відстають у розвитку та нездатні до навчання. Ознаки перцептивно-моторних порушень. Стадії розвитку дитячого малюнка. Віковий розвиток зображення людини.</p> <p>4. Арт-техніки в роботі з дітьми, що мають фізичні вади. Специфіка роботи з дітьми, що мають порушення слуху, порушення зору, органічні ураження мозку.</p> <p>5. Арт-техніки в формуванні ідентичності підлітка. Мета арт-терапії з підлітками. Робота над образом „Я”. Робота із придушеними почуттями. Формування життєвої перспективи. Очікувані позитивні наслідки арт-терапії для підлітків.</p> <p>6. Використання арт-технік в роботі з дітьми та підлітками у вправі „Кактус”. Ознайомлення із особливостями застосування арт-технік в роботі з дітьми, з основними формами педагогічної арт-корекційної роботи. Корекційна робота із дитячою агресивністю.</p>	<p align="center"><i>практичне заняття</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Водинская М.</i> Арт-терапия с агрессивными детьми / М. Водинская // Доступно з: http://dob.1september.ru/2002/12/8.htm 2. <i>Гудман Р.</i> Обсуждение и создание детских рисунков / Р. Гудман // Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. – СПб. : Питер, 2000. – С. 136–157. 3. <i>Дилео Д.</i> Детский рисунок : диагностика и интерпретация / Д. Дилео. – М. : Апрель Пресс; Эксмо-Пресс, 2001. – С. 87–115, 155–251. 4. <i>Копытин А. И.</i> Руководство по детско-подростковой и семейной арт-терапии / А. И. Копытин, Е. Е. Свистовская. – СПб. : Речь, 2010. – 250 с. 5. <i>Лебедева Л. Д.</i> Практика арт-терапии : подходы, диагностика, система занятий / Л. Д. Лебедева. – СПб. : Речь, 2005. – С. 181–187 (Глава „Рисуем агрессию”). 6. <i>Мауро М.</i> Использование арт-терапии в формировании идентичности подростка / М. Мауро // Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. – СПб. : Питер, 2000. – С. 175–196. 7. <i>Сильвер Р.</i> Самоидентификация и оценка образа „Я” в рисунках делинквентных подростков / Р. Сильвер, Д. Эллисон // Арт-терапия : новые горизонты / Под ред. А. И. Копытина. – М. : Когито-Центр, 2006. – С. 105–124. 8. <i>Шванцара Л.</i> Развитие детских графических проявлений / Л. Шванцара, Й. Шванцара // Альманах психологических тестов. Рисуночные тесты. – М. : КСП, 1997. – С. 272–287. 	<p>підготовка до практичного заняття, опрацювання рекомендованих статей / 11 год.</p>	<p align="center">7 тиждень</p>
---	---	--	--	---	-------------------------------------

<p>8 тиждень / 4 год</p>	<p>Тема 8. Використання арт-терапії в роботі з сім'ями</p> <p>1. Арт-методи визначення типових сімейних сценаріїв, які домінують у стосунках, їх впливу на якість дитячо-батьківських та подружніх стосунків. Арт-методи побудови власних суверенних стосунків партнерами, у випадку відмови від частини сімейних сценаріїв.</p> <p>2. Арт-методи дослідження чинників сімейних стосунків: бачення себе партнером, уявлення про партнера, уявлення про стосунки. Проведення консультативної та психокорекційної роботи, визначення ключової проблеми у стосунках пари за допомогою арт-терапії.</p> <p>3. Критерії та види сімейних стосунків, їх відображення на малюнках клієнтів різних вікових категорій. Прийоми роботи з батьками та дітьми в арт-терапії.</p> <p>4. Арт-вправи з сім'ями: Вправа “Сімейний портрет”, “Емоційні портрети”, “Поточний момент”, “Найважливіші речі”, “Спільний сімейний малюнок”.</p>	<p>практичне заняття</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Зинкевич-Евстигнеева Т. Д., Грабенко Т. М.</i> Практикум по креативной терапии. СПб.: Речь, 2001. С. 149 – 150. 2. <i>Копытин А. И.</i> Руководство по детско-подростковой и семейной арт-терапии / А. И. Копытин, Е. Е. Свистовская. – СПб. : Речь, 2010. – 250 с. 3. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. СПб.: Питер, 2000, с. 437 – 438, 440. 4. <i>Ширн Ч., Расселл К.</i> “Рисунок семьи” как методика изучения детско-родительских взаимоотношений // Альманах психологических тестов. Рисуночные тесты. М.: КСП, 1997. С. 272 – 285. 5. <i>Шоттенлоэр Г.</i> Рисунок и образ в гештальттерапии. СПб.: Изд-во Пирожкова, 2001. С. 219 – 228 (Глава “Семейные рисунки”). 	<p>підготовка до практичного заняття, опрацювання рекомендова- них статей, підготовка до практичної роботи / 11 год.</p>	<p>8 тиждень</p>
<p>9 тиждень / 4 год</p>	<p>Тема 9. Психомалюнок в арт-техніках</p> <p>1. Загальні принципи використання психомалюнків. Функції психомалюнків в арт-терапевтичній роботі. Принципи застосування малюнка у психодіагностиці.</p> <p>2. Способи інтерпретації психомалюнків в психодіагностиці. Класичні діагностичні засоби. Види малюнків (за Г. Рідом). Кольорова карта для арт-терапії (за Л. Штейнхард). Інтерпретація ліній (за Л. Штейнхард). Принципи інтерпретації малюнка (за Г. М. Ферсом). Розташування зображення на листку, теорія поділу поля (за І. Жолле).</p> <p>3. Індивідуальні та групові форми використання психомалюнків у психокорекції.</p> <p>4. Специфіка використання психомалюнків в роботі з дітьми. Ігрові форми роботи. Використання малюнку для визначення розумового розвитку дитини.</p> <p>5. Психомалюнок в арт-техніках: методика „Дім – Дерево – Людина”. Ознайомлення із</p>	<p>практичне заняття</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Бук Д.</i> Методика ДДЧ / Д. Бук // Альманах психологических тестов. Рисуночные тесты. – М. : КСП, 1997. – С. 56–145. 2. <i>Венгер А. Л.</i> Психологические рисуночные тесты : Иллюстрированное руководство / А. Л. Венгер. – М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – 160 с. : ил. 3. <i>Копытин А. И.</i> Техники аналитической арт-терапии : исцеляющие путешествия / А. И. Копытин, Б. Корт. – СПб. : Речь. – С. 23–30 (Глава 3 „Роль интерпретаций в процессе аналитической арт-терапии”). 4. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. – СПб. : Питер, 2000. – С. 423–425. 5. <i>Романова Е. С.</i> Графические методы в практической психологии / Е. С. Романова. – СПб. : 	<p>підготовка до практичного заняття, опрацювання рекомендова- них статей, підготовка до практичної роботи / 11 год.</p>	<p>9 тиждень</p>

	принципами роботи з психомалюнком; використання психомалюнка в індивідуальній та груповій роботі для психодіагностики і психокорекції.		Речь, 2001. 6. <i>Ферс Г. М.</i> Тайный мир рисунка / Г. М. Ферс. – СПб. : Европейский дом, 2000. – С. 121–123 (<i>інтерпретація кольорів</i>), 134–136 (<i>аналіз квадрантів: розташування на листку</i>). 7. <i>Яценко Т. С.</i> По той бік символіки психомалюнків / Т. С. Яценко // Практична психологія та соціальна робота. – 1999. – №7. – С. 25–26.		
9 тиждень	Практична робота. Арт-терапевтичні методики Проведення, оформлення, опрацювання та інтерпретації тесту „Дім – Дерево – Людина” та „Тесту емоційних станів” Г. Айзенка. Ці дві методики необхідно провести з трьома досліджуваними різного віку: підліткового, юнацького та ранньої дорослості. При оцінюванні особлива увага звертається на вміння інтегрованої інтерпретації результатів, оформлення належних висновків та надання рекомендацій.	<i>практична робота на самотійне опрацювання</i>	1. <i>Бук Д.</i> Методика ДДЧ / Д. Бук // Альманах психологических тестов. Рисуночные тесты. – М. : КСП, 1997. – С. 56–145. 2. <i>Венгер А. Л.</i> Психологические рисуночные тесты : Иллюстрированное руководство / А. Л. Венгер. – М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – 160 с. : ил.	проведення та оформлення результатів практичної роботи / 11 год.	9 тиждень
10 тиждень / 4 год	Тема 10. Арт-техніки роботи з піском 1. Принципи пісочної терапії. Визначення поняття і специфіка пісочної терапії. Історія пісочної терапії. Подання інструкції при роботі з піском. Теми, що пропонуються для пісочної терапії. 2. Обладнання для роботи з піском. Піднос: форма, колір, розміри. Матеріали: пісок, вода, предмети пісочниці. Типи предметів, які використовуються в пісочній арт-терапії. 3. Проективна психодіагностика в пісочниці (індивідуальна та групова форми). Карти пісочної арт-терапії. Символіка відбитків на піску та форм з піску. Способи збору психодіагностичної інформації в індивідуальній роботі. Основні психодіагностичні „мішені” в груповій роботі. 4. Психокорекція в пісочниці (індивідуальна та групова форми). Покази до застосування індивідуальної та групової пісочної арт-терапії. Прийоми обговорення. Основні способи гри з піском і водою. 5. Психопрофілактика,	<i>практичне заняття</i>	1. <i>Зинкевич-Евстигнеева Т. Д.</i> Практикум по креативной терапии / Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева, Т. М. Грабенко. – СПб. : Речь, 2001. – С. 118–234. 2. <i>Зинкевич-Евстигнеева Т. Д.</i> Чудеса на песке. Практикум по песочной терапии / Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева, Т. М. Грабенко. – СПб. : Речь, 2005. 3. <i>Копытин А. И.</i> Техники аналитической арт-терапии : исцеляющие путешествия / А. И. Копытин, Б. Корт. – СПб. : Речь, 2007. – С. 86–96. (<i>Глава 8 „Арт-терапевтические техники работы с песком”</i>). 4. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. – СПб.: Питер, 2000. – С. 418. 5. <i>Штейнхардт Л.</i> Юнгианская песочная психотерапия / Л. Штейнхардт. – СПб. : Питер, 2001. – 320 с.	підготовка до практичного заняття, опрацювання рекомендованих статей / 11 год.	10 тиждень

	<p>розвиток і навчання в пісочниці. Ігри на розвиток тактильно-кінестетичної чутливості і дрібної моторики рук (вправа „Відбитки наших рук”). Ігри на розвиток фонематичного слуху, корекцію звуковимови, навчання читанню і письму (вправи „Подорож до звуків”, „Письмена на піску”). Пізнавальні ігри: географічні, фантастичні, історичні (за Т. Д. Зінкевич-Євстігнєвою).</p> <p>6. Арт-техніки роботи з піском: кінетичні та пізнавальні ігри. Ігри на розвиток тактильно-кінестетичної чутливості і дрібної моторики рук. Вправа “Відбитки наших рук”. Ігри на розвиток фонематичного слуху, корекцію звуковимови, навчання читанню і письму. Вправи “Подорож до звуків”, “Письмена на піску”. Пізнавальні ігри: географічні, фантастичні, історичні.</p>		<p>6. Эль Г. Н. Человек, играющий в песок. Динамичная песочная терапия / Г. Н. Эль. – СПб. : Речь, 2010. – 208 с.</p>		
<p>11 тиждень / 4 год</p>	<p>Тема 11. Арт-техніки роботи з глиною 1. Принципи ліплення. Енергетичний аспект, аспекти екстеріоризації, самоутвердження, самовдосконалення. Покази до роботи з глиною. Принципи ліплення. Психотерапевтична робота з глиною для підвищення самооцінки. 2. Стадії роботи з глиною. Знайомство з глиною. Підготовчі етапи у технології ліплення: вимішування глини, розкачування кулі, трансформація кулі в куб, виліплювання дірок в кубі. 3. Навчання прийомам роботи з глиною. Прийоми роботи з глиною: занурення рук в глину, стискання, розтягування, витягування, розрив, проколювання, розкачування, прикріплення. Види вправ з глиною. Виготовлення фігур та предметів з глини. Групова композиція на вказану тематику.</p>	<p>практичне заняття</p>	<p>1. Кэдьюсон Х. Практикум по игровой психотерапии / Х. Кэдьюсон, Ч. Шеффер. – СПб. : Питер, 2002. – С. 90–92, 106–115, 149–158. 2. Лельчук А. М. Глина с характером. Как научить детей лепить из глины и понять язык детского творчества / А. М. Лельчук. – СПб. : Речь ; М. : Сфера, 2011. – 154 с. : ил. 3. Лева Х. Работа с глиной : формирование воли в младших классах / Х. Лева ; пер. К. Молоткова, Е. Колухова. – К. : НАИРИ, 2008. – 120 с. 4. Никитин В. Пластикодрма : Новые направления в арт-терапии / В. Никитин. – М. : Когито-Центр, 2003. – 72 с. 5. Практикум по арт-Шоттенлоэр Г. Рисунок и образ в гештальттерапии / Г. Шоттенлоэр. – СПб. : Изд-во Пирожкова, 2001. – С. 123–138 (Глава „Моделируем с глиной”).</p>	<p>підготовка до практичного заняття, опрацювання рекомендованих статей / 11 год.</p>	<p>11 тиждень</p>

12 тиждень / 2 год	<p align="center">Тема 12.</p> <p>Арт-техніки роботи з природними та синтетичними матеріалами</p> <p>1. Загальні принципи використання природних та синтетичних матеріалів. Мета застосування природних та синтетичних матеріалів. Види природних та синтетичних матеріалів.</p> <p>2. Створення виробів з природних матеріалів. Мозаїки з зерен, з ракушок. Робота з овочами у техніці овочевих печаток.</p> <p>3. Робота з тканиною, гудзиками, шнурівками. Робота з тканиною у вправі „Тактильний портрет”. Робота з гудзиками. Робота зі шнурівками. Вправа „Малювання за допомогою клубка” (за Н. Лебен).</p> <p>4. Робота з сірниками. Мета вправ із сірниками. Виготовлення із сірників візерунків та об’ємних предметів.</p> <p>5. Арт-техніки з природними та синтетичними матеріалами у вправі „Спільний проект”. Підготовчий етап роботи. Група розбивається на трійки, які отримують завдання: під час прогулянки знайти і принести речі, на які члени трійки натраплять на вулиці. Основний етап роботи – образотворча діяльність. Використовуючи скотч, клей, ножиці і папір, а також ті предмети, які будуть знайдені під час прогулянки, трійка створює об’ємні композиції. Обговорення. Трійки представляють у групі свою композицію і розповідають історію її створення.</p>	практичне заняття	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Практикум по креативной терапии / Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева, Т. М. Грабенко. – СПб. : Речь, 2001. – С. 153–154, 163–166, 259–267. 2. Копытин А. И. Техники аналитической арт-терапии : исцеляющие путешествия / А. И. Копытин, Б. Корт. – СПб. : Речь. – С. 59–78 (Глава 6 „Создание талисманов”). 3. Кэджусон Х. Практикум по игровой психотерапии / Х. Кэджусон, Ч. Шеффер. – СПб. : Питер, 2002. – С. 87–89. 4. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. – СПб. : Питер, 2000. – С. 425–427. 5. Речицкая Е. Г. Развитие творческого воображения младших школьников в условиях нормального и нарушенного слуха / Е. Г. Речицкая, Е. А. Сошина. – М. : ВЛАДОС, 2000. – С. 62–67, 70–73, 116. 6. Шоттенлоэр Г. Рисунок и образ в гештальттерапии. – СПб. : Изд-во Пирожкова, 2001. – С. 139–140 (Глава „Другие материалы”). 	підготовка до практичного заняття, опрацювання рекомендованих статей / 5,5 год.	12 тиждень
12 тиждень	<p align="center">Написання есе за трьома рекомендованими статтями на арт-терапевтичну тематику за МОДУЛЕМ II: Теми 7-12.</p>	есе на самостійне виконання		аналіз та узагальнення трьох рекомендованих статей / 3 год	12 тиждень
12 тиждень / 2 год	<p align="center">Виконання контрольних тестових завдань за МОДУЛЕМ II: Теми 7-12.</p>	контрольні тести		підготовка до контрольних тестів / 2,5 год	12 тиждень